[2021] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 86

ਕਿਰਨ ਦੇਵੀ

ਬਨਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2015 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6149)

ਅਪ੍ਰੈਲ 05, 2021

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਐਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ ਅਤੇ

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ: ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ - ਧਾਰਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ: ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜਾਇਦਾਦ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ - ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਅਹਾਤਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਰਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ। ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ - ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਅਹਾਤੇ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਤੱਥ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦਾਦਾ ਜੀ ਹੋਟਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ। ਹੋਟਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ - ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਕੋਲ ਨਿਯਤ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕਰਤਾ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਲਈ, ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ

ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਵਕਫ਼ ਐਕਟ, 1995 ਐੱਸਐੱਸ 85, 854, 83(9)।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਕਲਾ। 226 ਅਤੇ 227 - ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਪਟੀਸ਼ਨ ਯੂ/ਆਰਟ। 227 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ - ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ - ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਗੈਰ-ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ - ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ - ਇੱਕ ਡਬਲਯੂ/ਕਲਾ 226 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਟਾਈਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਯੂ/ ਕਲਾ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ - ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਡਬਲਯੂ/ਕਲਾ 227 ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਾਂ ਫੁਟਕਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਐਕਟ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ - ਵਕਫ ਐਕਟ, 1995 ਐੱਸਐੱਸ 85, 85ਏ, 83(9) ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮਤ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ

ਹੈਲਡ: 1.1 ਮੁਦਈ ਨੇ ਸਾਲ 1996 ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਦਈ ਨੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। [ਪਰਾ 13] [97- ਐੱਫ - ਐੱਚ; 98 ਏ-ਬੀ]

1.2 ਇਹ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 14][98- ਸੀ - ਡੀ]

ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਨੂਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਵਕਫ਼ (2010) 8 ਐਸਸੀਸੀ 726:[2010] 10 ਐਸਸੀਆਰ 945 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1.3 ਵਕਫ਼ ਐਕਟ, 1995 ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 18][99- ਐੱਫ - ਐੱਚ]

ਸਾਧਨਾ ਲੋਧ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ (2003) 3 ਐਸਸੀਸੀ 524:[2003] 1 ਐਸਸੀਆਰ 567 - ਵੱਖਰਾ।

ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ। (1997) 3 ਐਸਸੀਸੀ 261:[1997] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1186; *ਮੁਹੰਮਦ ਵਸੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2017 ਦਾ ਸੀਡਬਲਯੂਜੇਸੀ ਨੰਬਰ 14622 ਮਿਤੀ।* 25.04.2018; *ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ ਬਨਾਮ ਛਬੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2015) 5 ਐਸਸੀਸੀ 423: [2015] 3 ਐਸਸੀਆਰ 197*; ਸੂਰਿਆ ਦੇਵ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਰਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ* (2003) 6 ਐਸਸੀਸੀ 675:[2003] 2 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 290 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

1.4 ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੁਟਕਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਿਰਫ਼ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ

वकफ़ ट्रिबिउूनल दुआरा दरज कीते गऐ नतीजिआं दी शुॅधता, कानूंनीता जां प्रमाणिकता दी जांच करो। ऐकट दी धारा 83 दी उप-धारा (9) दे उपबंध अधीन दिॅते गऐ अधिकार खेतर दी वरतों करदिआं हाई कोरट अपीली अदालत वजों कंम नहीं करदी। हाई कोरट विॅच दाइर पटीशन दे सिरलेख दा नामकरन ज़रूरी नहीं है। इस लई, अनुछेद 226 दे तहित इॅक दे रूप विॅच सटाईल कीती गई पटीशन हाई कोरट नूं ऐकट अते/जां संविधान दे अनुछेद 227 दे अधीन अधिकार खेतर दी वरतों करन तों नहीं रोकेगी। धारा 226 अधीन पटीशन जां धारा 227 अधीन पटीशन दे तौर 'ते कारवाई दा नामकरन पूरी तरूं गैर-ज़रूरी अते बेलोड़ा है। [पैरा 20, 21 अते 23] [101-डी-जी; 103-बी]

पैपसी फूडज़ लिमिटेड अते होर धीरा बनाम सपैशल जुडीशीअल मैजिसट्रेट अते होर **(1998) 5 ऐससीसी 749: [1997] 5 पूरक ऐससीआर 12- 'ते निरभर करदा है।**

अहिमदाबाद शहिर दी नगर निगम बनाम बेन हीराबेन मनीलाल **(1983) 2 ऐससीसी 422: [1983] 2 ऐससीआर 676 - दा हवाला दिॅता गिआ।**

1.5 मुदई ने दलील दिॅती है कि जदों मुदई दा पिता सेवा विॅच शामल होइआ सी तां दुकान नैकरां राहीं चलाई जा रही सी अते मुदई ने 1988 तों होटल चलाउणा शुरू कीता सी। इस तों बाअद आमदन दे प्रबंधन अते लेखा-जोखा नूं लै के विवाद पैदा हो गिआ। होटल कई सालां तों बंद सी। हाई कोरट ने किहा कि संयुकत परिवार दी होॅद 2.4.1949 नूं जारी कीते गऐ राशन कारड अते 1947-1955 दी मिआद लई किराऐ दी अदाइगी तों सथापित कीती गई है जो कि इमारत सांझे परिवार नूं दिॅती गई सी। हाई कोरट ने किराऐदारी दे समरपण नूं वी इस आधार 'ते रॅद कर दिॅता कि इह होर सहि-पारसरां दी सहिमती तों बिनां सी। इस तरूं, भावें किसे मरद मैंबर ने किराऐ 'ते अहाता लिआ सी, उह आपणी विअकतीगत हैसीअत विच किराऐदार है ना कि हिंदू अणवंडे परिवार दे करता वजों किसे सबूत दी अणहोॅद विच कि करता संयुकत हिंदू परिवार लई अते उस दी तरफों कारोबार कर रिहा सी। हाईकोरट ने संयुकत परिवार दी होॅद नूं मंनिआ है जिस दे 2.12.1949 नूं जारी कीते राशन कारड दी पड़चोल तों मुदई दे पड़दादे दे भरा नूं करता किहा गिआ सी। हिंदू संयुकत हिंदू परिवार नूं सिरफ़ राशन कारड दे आधार 'ते होॅद विॅच नहीं मंनिआ जा सकदा है, जदों तॅक इस गॅल दा सबूत नहीं मिलदा कि

ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੰਪਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27-29 ਅਤੇ 31][104-ਈ; ਜੀ-ਐੱਚ; 105-ਏ; 106-ਸੀ-ਡੀ; 107-ਐੱਫ-ਜੀ]

1.6 ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੜਦਾਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ। ਜੇ ਵੱਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸਹਿਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਕੋਲ ਸੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਦਾ ਇੱਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪਤੀ ਹੈ। ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32] [107-ਜੀ-ਐਚ; 108-ਏ-ਬੀ]

1.7 ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੜਦਾਦੇ ਦੇ ਭਰਾ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੈ। ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਭੁਗਤਾਨ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੜਦਾਦਾ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 33 ਅਤੇ 35] [108-ਬੀ-ਸੀ; 110-ਏ-ਬੀ]

1.8 ਭਾਵੇਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਤਾ ਐਕਟ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 36][110-ਬੀ-ਸੀ]

ਮੁੱਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ 22ਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.9 ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਟਲ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਭਤੀਜੇ 'ਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਰਹੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਪੱਤਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਂ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਰ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-5 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਤੱਵੱਲੀ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ DW-10 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਦਸਤਖਤ ਉਰਦੂ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। . ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 37][111-ਬੀ, ਸੀ-ਈ]

1.10 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 38][111-F]

ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰੀਕੇ (2019) 4 **ਐਸਸੀਸੀ** 698 [2019] 2 **ਐਸਸੀਆਰ** 61; *ਚੰਦਾਵਰਕਰ ਸੀਤਾ ਰਤਨਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਆਸਲਤਾ ਐਸ. ਗੁਰਮ* (1986) 4 **ਐਸਸੀਸੀ** 447: [1986] 3 **ਐਸਸੀਆਰ** 866; *ਗਣਪਤ ਲੱਧਾ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀਕਾਂਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦੇ* (1978) 2 **ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.** 573 [1978] 3 **ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.** 198; *ਰਾਮ ਅਵਲੰਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਟਾ ਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ* ***ਹੋਰ ਏਆਈਆਰ*** 1969 **ਸਾਰੇ**। 526; *ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ਼ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਸਰ ਹੁਕਮਚੰਦ ਮੰਨਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ* (1970) 2 **ਐਸਸੀਸੀ** 352: [1971] 1 **ਐਸਸੀਆਰ** 646; *ਪੀ.ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਪਿਚੱਪਾ ਚੇਤਿਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੋਕਲਿੰਗਮ ਪਿੱਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ* **ਏਆਈਆਰ** 1934 **ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ** 192; **ਜੀ. ਨਰਾਇਣ ਰਾਜੂ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੁਆਰਾ**

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਬਨਾਮ ਜੀ. ਚਮਰਾਜੂ ਅਤੇ ਹੋਰ **ਏਆਈਆਰ 1968 ਐਸਸੀ 1276: [1968] ਐਸਸੀਆਰ 464;** *ਪੀ.ਐੱਸ. ਸਾਈਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਸ. ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਪਿਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ* **(2004) 11 ਐਸਸੀਸੀ 320:[2004] 2 ਐਸਸੀਆਰ 98 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2019] 2 ਐਸਸੀਆਰ 61	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 9(1)
[2003] 1 ਐਸਸੀਆਰ 567	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 9(2)
[1986] 3 ਐਸਸੀਆਰ 866	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 9(3)
[1978] 3 ਐਸਸੀਆਰ 198	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 9(3)
ਏਆਈਆਰ 1969 ਸਾਰੇ. 526	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 12
[1971] 1 ਐਸਸੀਆਰ 646	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 12
[2010] 10 ਐਸਸੀਆਰ 945	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 13
[1997] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1186	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 18
[2015] 3 ਐਸਸੀਆਰ 197	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 19
[2003] 2 ਪੂਰਕ SCR 290	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 19
[1983] 2 ਐਸਸੀਆਰ 676	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 21
[1997] 5 ਪੂਰਕ SCR 12	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 22
ਏਆਈਆਰ 1934 ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ 192	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 33
[1968] ਐਸਸੀਆਰ 464	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 33
[2004] 2 ਐਸਸੀਆਰ 98	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 34

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6149

ਸੀਡਬਲਯੂਜੇਸੀ ਨੰਬਰ 1894/2012 ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 06.02.2013 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਸਾਗਰ, ਪ੍ਰਭਾਤ ਰੰਜਨ, ਜੀਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਿਵਿਆ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸੁਭਰੋ ਸਾਨਿਆਲ, ਐਡ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

1. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਪਟਨਾ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 6.2.2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 4 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕਰਤਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਮੁਦਈ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹਦੂਦ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉਸਨੇ ਹੋਟਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ, ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਦਈ ਦਾ ਦਾਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਲਈ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ 'ਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਟਲ ਨੌਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ 1988 ਤੋਂ ਹੋਟਲ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਹੋਟਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਮੁਦਈ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵਾਦਿਤ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

3. ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ 21.3.1996 ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਨੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਤਾਲਾ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ

---

[1]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਮੁਦਈ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

[2]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਵਕਫ ਬੋਰਡ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਪਟਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 5 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ ਜਾਅਲੀ, ਮਨਘੜਤ, ਵਿਰੋਧੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ।

4. ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮੂਦੀਨ ਜਾਨਕੀ ਬੀਬੀ ਵਕਫ਼ ਅਸਟੇਟ ਨੰਬਰ 465ਬੀ ਦਾ ਮੁਤੱਵਲੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਦਵਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾਵਾਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 31.5.1996 ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮੂਦੀਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਪੁਰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਖਾਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 5.6.1996 ਨੂੰ 600/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਮਾਸਿਕ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਅਰਥਾਤ ਵਕਫ ਦੇ ਮੁਤਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ 31.5.1996 ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਕਫ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ/ਮੁਤਵਾਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਤਾਲੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਕੋਲ 21.3.1996 ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਕਤ ਦੁਕਾਨ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਤਾਲੇ ਅਤੇ ਚਾਬੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਨੇ ਵਕਫ਼ ਐਕਟ, 1995[3] ਦੀ ਧਾਰਾ 85 ਅਤੇ 85ਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। 4.2.2009 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਨੇ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਨੂੰ ਬੇਤੁਕਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 19.5.1999 ਨੂੰ 3,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. ਧਿਰਾਂ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਗਈਆਂ:

"(i) ਕੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?

(ii) ਕੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ?

---

[3] ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਐਕਟ"

(iii) ਕੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਸੀ?

(iv) ਕੀ ਮੁਦਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ?"

7. ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ (ਬੱਚਾ ਨੰਬਰ 1) ਡੀਡਬਲਯੂ-5 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ (ਬੱਚਾ ਨੰਬਰ 2) ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-14 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ 31.5.1996 ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. । ਇੱਕ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ ਮੁਤਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਵੱਲੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੁਝਾਅ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

8. ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਜਨਵਰੀ, 1960 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਕਤ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਕਰਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੂਟ ਅਹਾਤੇ ਸਮੇਤ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 31.5.1996 ਨੂੰ ਮੁਤਵਾਲੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਖਾਲੀ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

1) *ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ* **ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਕਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਨਾਮ ਸੁਗਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ। ਮਿਰਜ਼ਾ *ਵਕਫ਼***'। *ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਕਫ ਐਕਟ ਨੂੰ 2013 ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 27 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ* **ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਹਰੀਕੇ**

---

[4](2010) 8 ਐਸਸੀਸੀ 726

[5](2019) 4 ਐਸਸੀਸੀ 698

ਨੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਣ-ਸੋਧੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ।

2) ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਹੈ। ਐਕਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸਾਧਨਾ ਲੋਧ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਐਨਆਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਵਸੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਐਨਆਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ.

3) ਹਾਈਕੋਰਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੰਦਾਵਰਕਰ ਸੀਤਾ ਰਤਨਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ਲਤਾ ਐਸ ਗੁਰਮ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਕਤ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਪਤ ਲੱਢਾ ਬਨਾਮ ਸ਼ਸ਼ੀਕਾਂਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4) ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ । ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਮਰਪਣ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਧਾਨ ਲਈ ਸੀ। ਲਈ

---

[6](2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 524

[7]2017 ਦਾ ਸੀਡਬਲਯੂਜੇਸੀ ਨੰਬਰ 14622 ਮਿਤੀ. 25.04.2018

[8](1986) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 447

[9](1978)2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 573

ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

10. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮਿਸਟਰ ਸਾਨਿਆਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਪ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਨਾਮਕਰਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਧਾਰਾ (9) ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮਕਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ***ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ ਬਨਾਮ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"***

11. ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਰਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਪੁਰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਬਜ਼ਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਹੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ।

12. ਸ੍ਰੀ ਸਾਨਿਆਲ ਨੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ***ਰਾਮ ਅਵਲੰਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਜਾਟਾ ਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ*** ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਸਰ ਹੁਕਮਚੰਦ ਮੰਨਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

13. ਅਸੀਂ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਸੁਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁਨਸਿਫ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਸਾਲ 1996 ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਮੇਸ਼ ਗੋਬਿੰਦਰਾਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਤਾਂ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੀ

---

[10](1998) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 749

[11]ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1969 ਸਾਰੇ. 526

[12](1970) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 352

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਰਡਰ ਨੇ ਅੰਤਮ ਅੰਤਰ-ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਦਈ ਨੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

14. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਖੁਦ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

15. ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 83 ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

> "83. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਵਕਫ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ, ਦਾ ਗਠਨ ਕਰੇਗੀ। ਜਾਂ ਵਕਫ਼ ਸੰਪਤੀ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਬੇਦਖਲੀ ਜਾਂ ਪਟੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪਟੇਦਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
>
> XX XXX XXX
>
> (9) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ:
>
> ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਉਲਟਾ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।"

16. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧਨਾ ਲੋਧ ਅਤੇ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਵਸੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਨਾ ਲੋਧ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਲੇਮ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਦੋਂ ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕਨੂੰਨ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਉਪਾਅ ਇਕੱਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

17. ਮੁਹੰਮਦ ਵਸੀਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਵਾਲ ਲਈ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

18. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

---

[13](1997) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 261

"90. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਫਾਲਜ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਫਿਲਟਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ।

91. ... ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਆਰ ਕੇ ਜੈਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ [(1993) 4 ਐਸਸੀਸੀ 119: 1993 ਐਸਸੀਸੀ (ਐੱਲ.ਐੱਡ.ਐੱਸ) 1128: (1993) 25 ਏ.ਟੀ.ਸੀ 464], ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਫਾਲੋ-ਅੱਪ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਉਪਾਅ ਨਾਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 323-ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 323-ਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੋਣ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ। , ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਿਸ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।"

19. ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ ਬਨਾਮ ਛਬੀ ਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਸੂਰਿਆ ਦੇਵ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਲਗਭਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ:

---

14 (2015) 5 ਐਸਸੀਸੀ 423

15 (2003) 6 ਐਸਸੀਸੀ 675

"27. ... ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹੁਕਮ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ [ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਬਨਾਮ ਛਬੀ ਨਾਥ, (2009) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 616] ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

XXX XXX XXX

29. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ: 29.1. ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

29.2. ਧਾਰਾ 227 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

29.3. ਸੂਰਜ ਦੇਵ ਰਾਏ [ਸੂਰਿਆ ਦੇਵ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਰਾਏ, (2003) 6 ਐਸਸੀਸੀ 675] ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

20. ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੁਟਕਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਿਰਫ ਵਕਫ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 83 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

21. ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਨਿਆਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮਿਉਂਸੀਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਬੇਨ ਹੀਰਾਬੇਨ ਮਨੀਲਾਲ 'ਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗਲਤ ਹਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

---

[16](1983) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 422

"5..... ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜੇਕਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਸੰਦਰਭਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਜਾਂ ਗਲਤ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀਤਾਂਬਰ ਵਜੀਰਸ਼ੇਟ ਬਨਾਮ ਧੋਂਦੂ ਨਵਲਪਾ [ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ (1888) 12 ਬੋਮ 486, 489]। ।। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਲ. ਹਜ਼ਾਰੀ ਮੱਲ ਕੁਠਿਆਲਾ ਬਨਾਮ ਆਈ.ਟੀ.ਓ., ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਰਕਲ, ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇਖੋ। [ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 200: (1961) 1 ਐਸਸੀਆਰ 892: (1961) 41 ਆਈ.ਟੀ.ਆਰ. 12, 16 : (1961) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਜੇ. 617] ਹੁਕਮਚੰਦ ਮਿੱਲਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 1329:(1964) 6 ਐਸਸੀਆਰ 857: (1964) 52 ਆਈਟੀਆਰ 583: (1964) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਜੇ 561] ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਗਲਤ ਹਵਾਲਾ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਨੀ ਗੋਪਾਲ ਬਿਸਵਾਸ ਬਨਾਮ ਹਾਵੜਾ ਦੀ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ [ਏਆਈਆਰ 1958 ਐਸਸੀ 141: 1958 ਐਸਸੀਆਰ 774, 779: 1958 ਐਸਸੀਜੇ 297: 1958 ਸੀਆਰਆਈ ਐਲਜੇ 271] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖੋ।"

22. ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਪੈਪਸੀ ਫੂਡਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਮਕਰਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਫ਼ੀ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੋਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 227 ਜਾਂ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"26. ਨਾਮਕਰਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਫ਼ੀ ਢੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅਦਾਲਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 227 ਜਾਂ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 227 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

23. ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਟਾਈਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 227 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ।

24. ਸਰ ਹੁਕਮਚੰਦ ਮੰਨਲਾਲ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਸਾਨਿਆਲ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇੱਕ ਐਚ.ਯੂ.ਐਫ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਚ.ਯੂ.ਐਫ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

> "5. ਭਾਰਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਪਾਹਜਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ: ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

25. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਪਿਚੱਪਾ ਚੇਤਿਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੋਕਲਿੰਗਮ ਪਿੱਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ।" ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਨੇਜਰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ।

> "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੇਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ (9ਵੀਂ ਐਡ.) ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 398 ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ:
>
> > "ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮੈਂਬਰ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਕੱਪੜੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ * ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਹਨ।

---

[17]ਏਆਈਆਰ 1934 ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ 192

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ, 1932 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ, ਕਿ ਵੀਰੱਪਾ 1908 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਉਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਚੇਟੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ "ਇਪਸੋ ਫੈਕਟੋ" ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ..."

26. ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕੀ ਕਬਜ਼ਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਸੀ; ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਸਮਰਪਣ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸੀ।

27. ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਨੌਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਨੇ 1988 ਤੋਂ ਹੋਟਲ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਟਲ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"4. ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਦਾ ਦਾਦਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਰਸੀਦ ਤਹਿਤ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕੋਲ ਹਨ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨ ਨੌਕਰ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ 1988 ਤੋਂ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮਦਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਟਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬੰਦ ਰਿਹਾ।

28. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ 2.4.1949 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਤੋਂ ਅਤੇ 1947-1955 ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 'ਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

> "37.... ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1, ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਮੁਦਈ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2, ਸੁਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਮਸੇਵਕ ਰਾਮ ਸੀ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ-9/ਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਤੀ 2.12.1949 ਨੂੰ ਰਾਮ ਸ਼ਰਨ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਬਣ ਕੇ ਵਕਫ਼ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਮੁਤਵਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੂਟ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚਲੇ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1947-1955 ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਸੁੰਨੀ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮੁਤਵੱਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ 46 ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ-8 ਤੋਂ 8/45) ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਸੂਟ ਪਰਿਸਰ ਲਈ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ।
>
> XXX XXX XXX
>
> 43. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ, ਵਾਟਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਰਸੀਦ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿੱਲ ਦੀ ਰਸੀਦ ਅਸਲ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਨ, ਭਾਵ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ। ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਦੇ ਹੋਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਵਾਰਿਸਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰਫ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ । ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 2 ਪੈਰਾ 24 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਦੇਵੇਂਦਰ ਬਾਬੂ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਿਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। .
>
> 44. ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 31.5.96 ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਸਬੰਧੀ ਦਰਜ ਕੇਸ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. । ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਹਿਭਾਗੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

45. ਉਪਰੋਕਤ ਮੇਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ, ਭਾਵ ਜਨਵਰੀ, 1960 ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ ਮੈਂ ਬਣਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। 31.5.1996 ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਵਕਫ਼ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਮੁਤਵਾਲੀ।

29. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ, ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਕਿ ਕਰਤਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। . ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 2.12.1949 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਕਰਤਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫੰਡ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

30. ਰਾਮ ਅਵਲੰਬ ਵਿਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਜ਼ਮੀਂਦਾਰੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਯਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"8. ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸਹਿਭਾਗੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਰਦ ਮੁੱਦੇ ਦੇ, ਸਹਿ-ਸੰਪੱਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਜ ਸਿਰਫ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਲਈ ਜਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ

45. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(1) ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਲਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭੂਮੀਧਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਜੋਂ। ਉਸ ਰੁਤਬੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਥਾਈ ਕਾਰਜਕਾਲ ਧਾਰਕ, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦਾ ਹਿੱਤ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲਾਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ, ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਸਹਿ-ਸੰਪੱਤੀ, 1951 ਦੇ ਐਕਟ 1 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਭੂਮੀਧਰ ਦੇ ਹਿੱਤ, ਕੇਵਲ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇਯੋਗ ਹੋਣ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਇਕਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(3) ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਭੂਮੀਧਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਇਕਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(4) ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਭੂਮੀਧਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ 152 ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀ ਦੁਆਰਾ. ਕਾਪਰਸੈਂਸਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

31. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੰਪਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

32. ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੜਦਾਦੇ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ। ਜੇ ਵੱਡੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸਹਿਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਕੋਲ ਸੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸਨ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪਤੀ ਹੈ। ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ।

33. ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਬੂਤ ਰਾਮ ਸੇਵਕ ਰਾਮ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਹੈ। ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਭੁਗਤਾਨ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਨਾਮ ਜੀ ਚਮਰਾਜੂ ਐਂਡ ਓਰਸ ਦੁਆਰਾ ਜੀ ਨਰਾਇਣ ਰਾਜੂ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸਹਿਪਾਠਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

> "3. ... ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਹਿਪਾਠਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। .....
>
> XXX XXX XXX
>
> 6. ... ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਸੰਯੁਕਤ ਸੰਪਤੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਸਹਿਪਾਠਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਵੱਖਰੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਸਟਾਕ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ (ਵੇਖੋ ਹੁਰਪੁਰਸ਼ਾਦ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਓ ਦਿਆਲ, (1876) 3 ਇੰਡ ਐਪ 259 (ਪੀ. ਸੀ.) ਅਤੇ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਬਨਾਮ ਕਨ੍ਹਈਆ ਲਾਲ, (1907) 34 ਇੰਡ ਐਪ 65 (ਪੀ. ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਕੀ ਕੋਪਰਸਨਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

---

[18] ਏਆਈਆਰ 1968 ਐਸਸੀ 1276

ਤੱਥ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਲਾਲਾ ਮੁੱਦੂਨ ਗੋਪਾਲ ਬਨਾਮ ਖਿਖੰਡੂ ਕੋਇਰ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇਖੋ। , (1891) 18 ਇੰਡ ਐਪ 9 (ਪੀਸੀ) ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਨੈਨਾ ਪਿੱਲਈ ਬਨਾਮ ਦੈਵਾਨਈ ਅੰਮਾਲ, ਏਆਈਆਰ 1936 ਮਦਰਾਸ 177 ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੱਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਹਿਪਾਠਕਾਰ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਉਸਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਭੌਤਿਕ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਛੱਡਣ ਜਾਂ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ..." (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

34. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਐਸ. ਸਾਈਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧੀਰਾ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਐਸ. ਰਾਮਾ ਰਾਓ ਪਿਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ।" ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਊਕਲੀਅਸ ਸੀ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

"7. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ । ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉਸਦਾ ਵੱਖਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਹੀ ਸਟੈਂਡ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਉਹੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਸੀ।

---

[19](2004) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 320

ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਊਕਲੀਅਸ, ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ...

35. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੜਦਾਦਾ ਜਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਦਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਤੱਥ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

36. ਜੇਕਰ ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਟਲ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਤਾ ਐਕਟ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮੁੱਲਾ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ 22ਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ (ਪੈਰਾ 240) ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

> "ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਲਈ ਸਹਿ-ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ।- (1) ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਬਾਲ ਵਾਰਸ ਲਈ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (2) ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕੋਲ ਮੁੱਲ, ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਲਈ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਬੇਗਾਨਗੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਲਾਭ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਰ (ਪਿਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ) ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਜਾਂ ਦਾਦਾ) ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਧਰਮਰਾਜ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਰਾਓ, (1942) ਨਾਗ 214)। ਇਸ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.
>
> ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਕੋਇਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਓ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਦ, (1879) 6 ਆਈਏ 88, ਪੀ 101 ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਬਾਲਗ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਲਹਿਦਗੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਾਲਗ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਸਾਹੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭੂਪ ਸਿੰਘ, ਏਆਈਆਰ 1917 ਪੀਸੀ 61)। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਹੋਣ ਬਾਰੇ।
>
> ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੁਆਰਾ ਵਿਗੜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੂਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ (ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦਾਸ ਬਨਾਮ ਕਾਲੂਰਾਮ, ਏਆਈਆਰ 1967 ਐਸਸੀ 574) ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਅਧੂਰਾ ਹੈ।"

37. ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਟਲ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇਣ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਕਰਤਾ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ - ਦੇਵੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਨਹਾ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੈ? ਸਿੱਖਿਅਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਪੱਤਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਂ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਦੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਰ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਡੀਡਬਲਯੂ-5 ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਤਵੱਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲੀਮੁਦੀਨ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਡੀਡਬਲਯੂ-10 ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਦਸਤਖਤ ਉਰਦੂ ਕਾਪੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਮਰਪਣ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। . ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਸੀ।

38. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਕਫ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

